

כלימ שלובים

גליון מספר 03

הוראה מבוססת היכרות אישית

מדוע ההיכרות אישית חשובה?

תהליך ההיכרות עם הילד מאפשר לנו לקיים תהליכי הוראה מיטביים מתוך יצירת התקשרות ובניית יחסים בין-אישיים. מורה המכיר את תלמידו היכרות מעמיקה ידע לייצר איתו קשרים מיטביים, להניע אותו ללמידה, לסייע לו להשתלב חברתית ולהתאים עבורו את דרכי ההוראה, הלמידה וההערכה. תלמיד המודע לכך שהמורה מבקש להכירו ופעל לשטם כך ירגיש נוכח, שייך ומשמעותי.

איך מכירים?

היכרות מעמיקה עם תלמיד הוא תהליך שעל מורה לקיים. התהליך, בבסיסו הוא אינטואיטיבי אך צריך להפוך למיומנויות מודעת הנלמדת באופן תדיר, ולשטם כך כדאי להיעזר באנשי הטיפול בבית הספר כגון יועצת, פסיכולוגית ועוד. תהליך ההיכרות אינו מתקיים במפגש אחד או בפעילות בודדת. מדובר בתהליך משמעותי ומתמשך שבמסגרתו, הידע על התלמיד

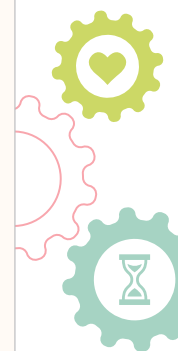
נאסף ונלמד באמצעים שונים כגון שיח אישי, כלי מיפוי, תצפיות, שאלונים, שיח עם דמויות רלוונטיות ועוד. תהליך ההיכרות אינו נוגע לרובד אחד בלבד של התלמיד, אלא חותר להיכרות רב-ממדית - אישית, משפחתית, חברתית, לימודית, תפקודית ועוד. מדובר ב'אמנות' זיהוי המגוון הקיים בין התלמידים בכיתה אך גם בתוך כל אחד מהם בנפרד. ההיכרות כוללת מטרות נוספות, בהן, היכרות לצורך יצירת חיבור רגשי, היכרות לצורך הנעה לפעילות חברתית, היכרות לצורך התאמת דרכי ההוראה, היכרות לצורך יצירת חיבורים בכיתה ועוד. בגיליון זה נתמקד בהיכרות לצורך התאמת דרכי ההוראה, הלמידה וההערכה.

עקרונות הנמענות תכנון הוראה המתחשבת בנמען

ד"ר שמעון אזולאי מציג במאמרו "תשעה עקרונות פדגוגיים להוראה משמעותית" את עקרונות הנמענות ומעצים את הבנת הערך של התחשבות בנמען בעת תכנון ההוראה.

לראות את כל הקשת, הכלה והשתלבות בחינוך היסודי

קלימ שלובים

גליון מספר 03

השנה, מעמיק את הקשר בין התלמיד למורה, פותח צוהר לעולמו ומדייק את אופן הלמידה שלנו לגביו, בהתייחס למידע שאספנו אודותיו. חשוב להדגיש שמדובר בתהליך מתפתח; לא נכיר את התלמיד באופן מעמיק מפעילות אחת ואף לא תוך מספר שבועות.

כל אינטראקציה עם התלמיד, לאורך השנה כולה, תסייע לנו להעמיק את ההיכרות איתו, אך תחילת השנה מסמנת מועד נכון להתחלת תהליך הגילוי. בעת הזו נכון גם להעביר לתלמידים את המסר החשוב: אתם הנמענים שלנו ואנחנו שואפים להכיר אתכם באופן המעמיק ביותר כדי שנוכל ללמד אתכם בצורה הטובה ביותר עבורכם.

מהות הפעולה

- היכרות מעמיקה עם סגנונות הלמידה השונים של התלמידים, כפרטים וכקבוצה.
- הכוונת התלמידים להיכרות עצמית כלומדים וקידום תהליך הבחינה העצמית כתהליך מודע
- היכרות עם השונות הקיימת בין התלמידים וקבלת המגוון כדבר טבעי

על פי אזולאי, בתחילתה של פעולת ההוראה ניצב המורה ועולמו, ואילו בסופה ניצבים התלמיד או התלמידים ועולמם. פעולת ההוראה היא סוג מיוחד של תקשורת שיש בה ממדים רבים והיא אינה מושפעת רק מהתכנים וממטרות ההוראה אלא גם מהנמען עצמו - אופיו, הידע שלו, החסמים הקיימים, המנופים להצלחה, הצורך האישי-רגשי של התלמיד, הסביבה, התרבות ועוד.

הנמנעות אם כן מציבה את הדיאלוג בין התלמידים ובין המורה כבר בראשית תכנון פעולת ההוראה ובעקבות זאת אנו מגדילים את הסיכוי ליצירת זיקה של התלמיד לשיעור, למורה ולתחום הדעת ולמניעת תחושת ניכור.

נמענות דורשת היכרות רב-ממדית עם התלמידים. הכרת התלמידים איננה רכישת ידע כללי בלבד על התלמיד (ידע על המשפחה, ידע על המעגל החברתי של התלמידים...), אלא ידע רחב ומעמיק יותר שמסייע לנו למקסם את הלמידה.

לשם כך עלינו להעמיק בתהליך ולחשוף את תלמידינו טפח אחר טפח, יחד איתם.

למה עכשיו?

כל תחילת שנה טומנת בחובה היכריות חדשות, עם המחנכת, עם הצוות ועם ההורים. תהליך ההיכרות המתחיל כבר בתחילת

כלימ שלובים

גליון מספר 03

6. הופכים את ההתבוננות בתלמידים ושאלת שאלות כדרך חיים הוראתי לאורך השנה כולה.

פרקטיקה ראשונה: "עשרה דברים שלא יודעים לגבי..."

(אפשרות לניסוח אחר:

"עשרה דברים שחשוב לי שהמורה תדע לגבי...")

המורה מחלקת דף לתלמידים ומבקשת מהם לכתוב בו עשרה דברים שלא יודעים לגביהם / עשרה דברים שחשוב להם שהמורה תדע לגביהם.

אפשר להגדיר זאת כעשרה דברים שהמורה עדיין לא יודע עליי, או עשרה דברים שהחברים בכיתה לא יודעים עליי... או עשרה דברים שחשוב לי שהמורה ידע עליי.

רגע לפני שהיא מתחילה, המורה מדגימה זאת בדברים הקשורים אליה:

איך עושים את זה

1. מנהלים עם התלמידים דיון אודות חשיבות ההיכרות המעמיקה. מחליטים, יחד עם התלמידים להציב זאת כיעד שנתי. חשוב להדגיש את ההדדיות בין המורה לתלמידים; היכרות של המורה את התלמידים לצד היכרות של התלמידים את המורה.
2. משוחחים עם התלמידים על עומק והיקף ההיכרות ומבקשים מהם להגדיר אילו פרטים חשוב שהמורה יכיר לגבי תלמידיו, ושהתלמידים יכירו לגבי המורה שלהם, תוך הכוונת השיח גם להיכרות המקדמת למידה.
3. מגדירים עם התלמידים כללים המאפשרים היכרות מיטבית המבוססת על חוסר שיפוטיים, שמירה על פרטיות התלמיד, שיתוף רק לגבי נושאים מוסכמים, שאילת שאלות ועוד.
4. בוחרים פעילות כיתתית התואמת למורה ולתלמידים (מצורפות שתי פעילויות מומלצות).
5. משתמשים בידע המתפתח על התלמידים הלכה למעשה במהלך השיעורים, ובמידת הצורך ממשיגים זאת לתלמידים באופן מפורש ("בחרתי לפעול באופן הזה כי למדתי ש...") כך התלמידים יבינו את ערך ההיכרות ותרומתה גם לתהליכי הלמידה.

כלימשלובים

גליון מספר 03

פרקטיקה שנייה: **כרטיסיות לבירור אישי**

המורה מחלקת לתלמידים 5 כרטיסיות כאשר בצד אחד של הכרטיסייה מנוסחת שאלה, ומצידה השני יש מקום לכתוב את שם התלמיד ולרשום את התשובה.

השאלות הן:

- < כדי שאצליח ללמוד טוב יותר אני צריך...
  - < מה הכי מתסכל אותך בבית הספר?
  - < הדבר שאני הכי מצליח בו הוא...
  - < מהי נקודת החוזק הכי משמעותית שלך?
  - < מה דרוש לך ממני כדי להצליח?
  - < מה אוכל לעשות למענך?
- כדאי לאסוף את המידע ולהציג אותו לכיתה באופן אנונימי.
לדוגמה, "קראתי את מה שכתבתם, למדתי שתלמידים רבים זקוקים להמחשות בשיעורים, אני מודה לכם על השיתוף ואשתדל לשלב המחשות רבות ככל האפשר".

הצעה:

- < ניתן לבקש להגדיר מראש את סוגי הידע החשובים (לפחות שני דברים הקשורים ללמידה, לפחות שני דברים שחשוב שאני, המורה, אדע לגביך כתלמיד) או להשאיר את הנושאים פתוחים לגמרי, אך להדגים היבטים הקשורים ללמידה.
- < ניתן גם לבקש מהתלמיד לזהות היבט אחד שהוא מוכן לשתף בו את הכיתה, כאשר ברור שיתר ההיבטים נותרים אך ורק בין המורה לתלמיד.
- < בסיום התהליך, המורה תבקש מהתלמידים לשתף בהיבט אחד מתוך הדף, אם הם רוצים בכך.
היא תאסוף את הדפים מהתלמידים, תחלץ מהם מידע חשוב ותייצר שיח המשכי עם התלמידים.